

Digitaal en democratisch Burgerschap in openbare bibliotheken

Marjolein Oomes, KB
Rebecca Lombaers, SPN
23 sept 2026

Agenda van vandaag

Hoofcomponenten visiestuk

Vertalen naar effecten

In gesprek over wat nodig is

Het vertrekpunt: de Netwerkagenda

Opgave Participatie in de informatiesamenleving

4 aandachtgebieden

Informatiedienst-
verlening
versterken

Programmeren
rondom digitaal
burgerschap

Ondersteunen bij
goede digitale
start

Democratisch en
digitaal burgerschap
versterken

Maatschappelijke opgave

Onze samenleving verandert door:

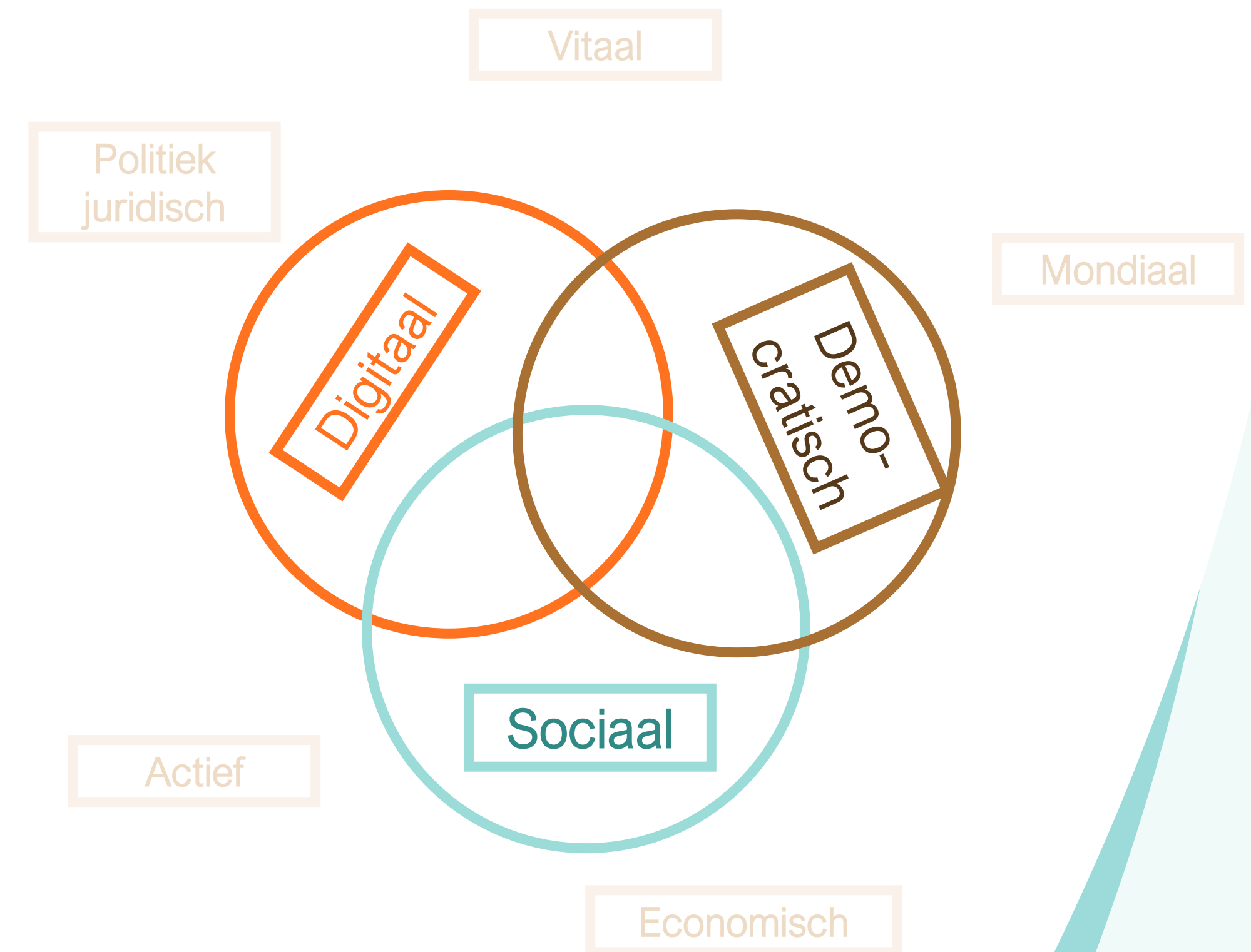
- Digitalisering, platforms en AI
- Een veranderend informatielandschap
- Desinformatie en toenemende complexiteit
- Zorgen om filterbubbels en polarisatie
- Druk op publieke debat en sociale samenhang
- Afnemend vertrouwen in instituties.

Inwoners moeten niet alleen kunnen omgaan met veranderingen, maar ook in staat zijn om actief en geïnformeerd richting te geven aan hun samenleving.

Burgerschap: dimensies en definities

- › Digitaal: volwaardig en kritisch kunnen deelnemen aan een samenleving die steeds sterker door digitalisering wordt gevormd.
 - Gaat dus om: kennis, vaardigheden en bewustzijn van de invloed van technologie op ons (samen)leven
- › Democratisch: actief, kritisch en respectvol deelnemen aan de samenleving en daar invloed op kunnen uitoefenen.
 - Gaat dus om: participeren, een eigen positie vormen, dialoog en invloed.
- › Sociaal maatschappelijk: betrokken zijn bij anderen en bijdragen aan een inclusieve en respectvolle samenleving.
 - Gaat dus om betrokken zijn bij anderen, omgaan met verschillen, verantwoordelijkheid nemen en bijdragen aan goed samenleven.

De dimensies lopen in de praktijk door elkaar.

Daarom:

Burgerschap in een digitaliserende wereld

geïnformeerd, kritisch, verantwoordelijk en actief deelnemen en invloed uitoefenen

‘de relatie tussen digitaal burgerschap, burgerschap en democratie wordt ons langzamerhand ook steeds duidelijker.

De gemene deler: hoe leef je samen en verhoud je je als burger tot het systeem - of dat nou fysiek of digitaal is?

En ik voorspel dat we over een paar jaar alleen nog maar over burgerschap spreken..’

Deirdre Carasso, ALV VOB 11-06-25

Wat hebben inwoners in een democratie nodig?

Kritisch denken en informatievaardigheid

Informatie en bronnen kunnen zoeken, begrijpen, beoordelen en verschillende perspectieven kunnen wegen

Dialoog en omgaan met verschil

Luisteren, een eigen standpunt kunnen innemen en onderbouwen, andere perspectieven begrijpen en respectvol omgaan met verschil;

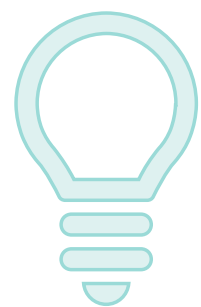
Samenwerken en conflicten hanteren

Met anderen kunnen samenwerken, verschillen bespreekbaar maken en zoeken naar oplossingen en compromissen;

Democratische participatie

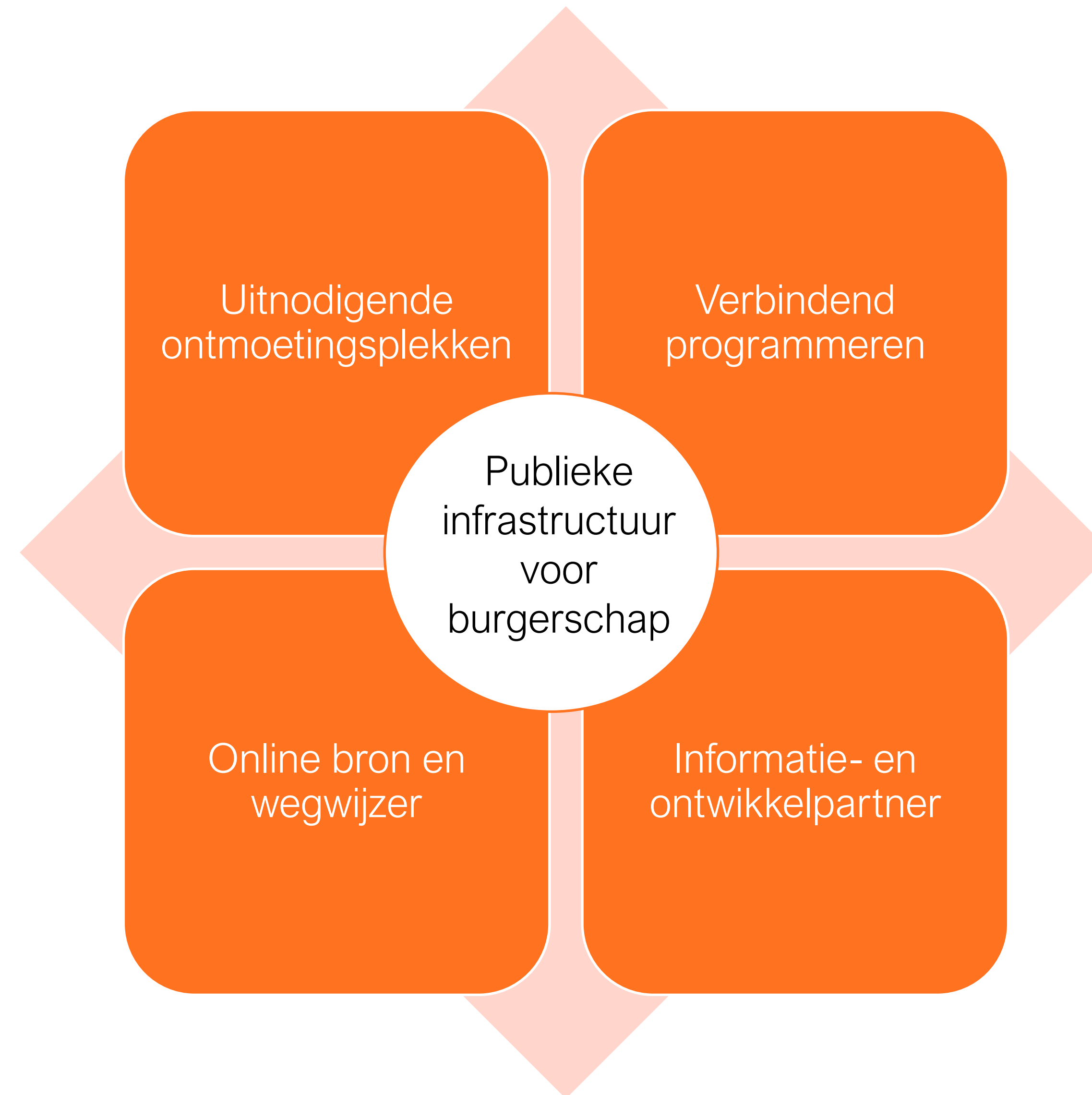
Begrijpen hoe democratische processen werken en weten hoe je daar invloed op kunt uitoefenen

Maatschappelijke verantwoordelijkheid en initiatief

Betrokkenheid tonen, verantwoordelijkheid nemen voor de eigen omgeving en zelf initiatief kunnen nemen om iets te veranderen.

Netwerkagenda: 4 focusgebieden voor de komende jaren

Wat betekent dit voor de inwoner?

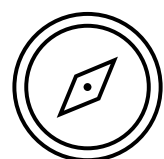
1. Bron van informatie en perspectieven

- Toegang tot betrouwbare, pluriforme en toegankelijke informatie.
- Inzicht in verschillende perspectieven: meerstemmigheid.
- Ondersteuning bij kritisch beoordelen van informatie.

2. Uitnodigende ontmoetingsplek en verbindend platform

- Verbondenheid met mensen en maatschappelijke organisaties.
- Ruimte voor verschillen en 'betekenisvolle frictie'.

3. Gids en ondersteuner van maatschappelijke participatie

- Wegwijs in maatschappelijke en democratische processen.
- Toegang tot publieke informatie, netwerken en participatiemogelijkheden.
- Steun om de stem te laten horen en invloed uit te oefenen.

4. Facilitator van initiatief en maatschappelijke verandering

- Steun bij het ontwikkelen en uitvoeren van eigen initiatieven.
- Verbinding met en tussen inwoners, organisaties en publieke partners.
- Stimulans om eigenaarschap te nemen en samenlijke actie aan te gaan.

Oefenplaats voor burgerschapscompetenties

Programmering

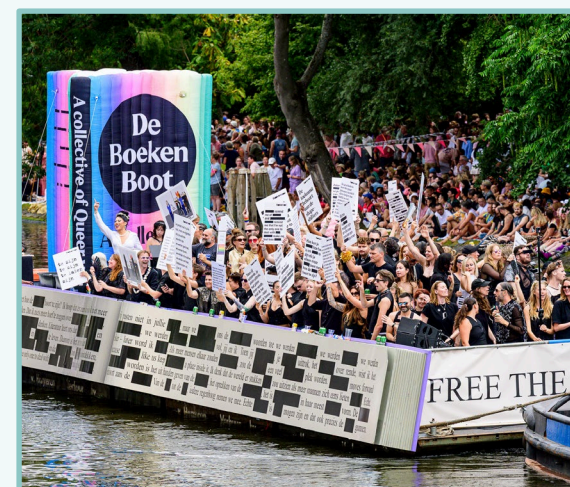
Hulp bij verkiezingen

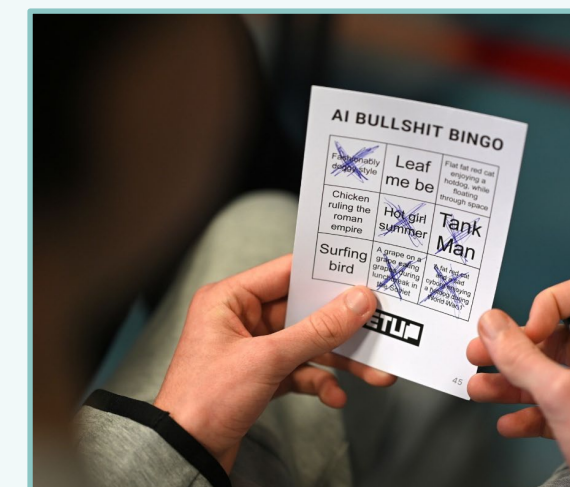
Democratie fitness

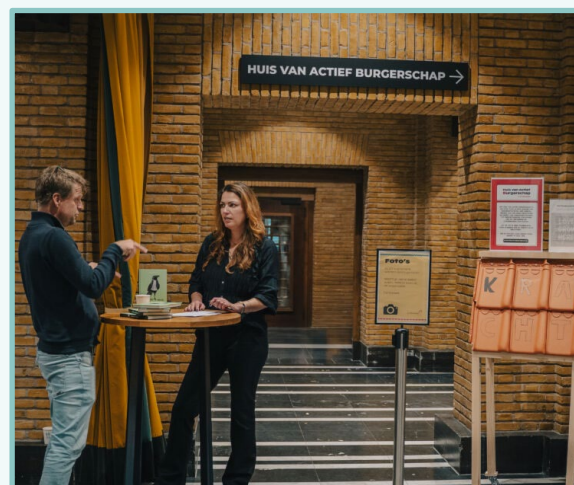
Loesje campagne

Boekenboot

AI bullshit bingo

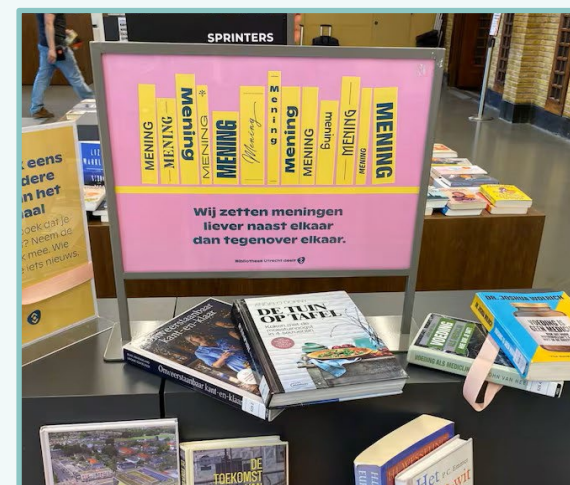
Huis van actief burgerschap

Tegenlicht meet up

Dialogo / ('schurende') gesprekken / meet ups

Lees ook eens de andere kant

De kleine dierentuin

Stadsreporters

Fake news workshops

Filterbubbel

Kenniscloud

Stadslab

Aan welke verandering willen we bijdragen?

>> Snelle TOC oefening

1. Kies een concrete programmering

- Een bestaande of voorgenomen activiteit die raakt aan burgerschap.
- Geef een korte omschrijving: wat gebeurt er concreet, voor wie en met welk doel?

2. Benoem de burgerschapscompetenties

- Wat moeten deelnemers door deze activiteit beter kunnen, weten of durven?

3. Vertaal door naar effect en impact

- Tot wat voor verandering leidt dit bij deelnemers?
- Wat verandert er vervolgens in hun omgeving of in de samenleving?

Kritisch denken en informatievaardigheid

Dialogoog en omgaan met verschil

Samenwerken en conflicten hanteren

Democratische participatie

Maatschappelijke verantwoordelijkheid en initiatief

Wat is er nodig voor de toekomst?

Convenant:

“Partijen bouwen de rol van bibliotheken op het gebied van het versterken van de democratie en digitaal burgerschap verder uit en bestendigen deze.”

Met elkaar in gesprek

Civinc

Civinc gesprekstool

Iedereen gelijkwaardig betrekken,
zonder groepsdruk of sociale
wenselijkheid

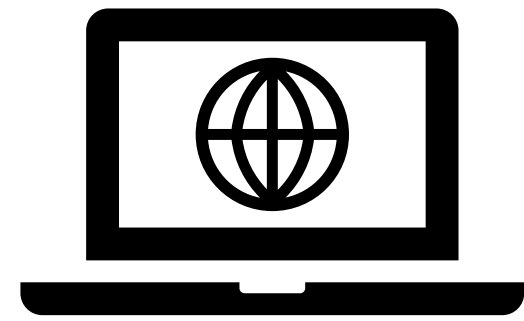
- › Iedereen gelijke stem
- › Perspectieven verbinden
- › AI sentimentanalyse
- › Anoniem

1. Inloggen

2. Stellingen beantwoorden

3. Match & chat

4. *Reflectie en vervolggesprek*

of

Ga naar
<https://edu.civinc.co>

Download de
Civinc Chat app

Voer de code in
EDU -

Vervolgstappen

- › Verwerken van input en inspiratie
- › Gesprekken met overheidspartners
- › Inventarisatie van best practices
- › Publicatie

Betrokken blijven?

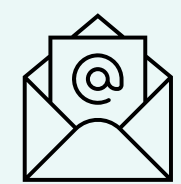
- ☒ Ja, je mag mij benaderen over programmering
- ☒ Ja, ik wil graag de presentatie ontvangen
- ☒ Ja, ik wil graag op de hoogte blijven van het vervolg

Gratis de Civinc
gesprekstoel gebruiken in
jouw bibliotheek?

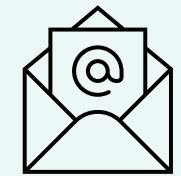

<https://civinc.co/nl/bieb>

Bedankt voor jullie aandacht en input!

Marjolein.oomes@kb.nl

Rebecca.lombaers@stichtingspn.nl